

ПОВОДОМ 70 ГОДИШЊИЦЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Овај двоброј „Историјских записа“ посвећен је 70. годишњици формирања југословенске државе (1. XII 1918 — 1. XII 1988. године). Уједињење југословенских народа и формирање заједничке државе највећи је догађај у њиховој историји. Јер тада су се сви наши народи, не рачунајући загранична мјеста насељена југословенским живљем, нашли у заједничкој држави. Истина, сви они при томе нијесу добили равноправан положај, али им је нова држава омогућила да то остваре касније.

У свом 70-годишњем развоју југословенска држава је неколико пута мијењала свој назив. Прво се звала Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца (1918 — 1929), затим Краљевина Југославија (1929 — 1945), а у послеријатном периоду Демократска Југославија, Федеративна Народна Република Југославија и најзад Социјалистичка Федеративна Република Југославија. Називе је добијала према промјенама друштвених односа у њој.

Познато је да је прошлост југословенских народа била веома тешка. Ранофеудалне југословенске државе Словенија и Хрватска рано су потпале под туђинску власт. Средњовјековна српска држава (царство) послје косовске битке (1389) распала се на државице, које су једна за другом губиле независност потпадајући под турску власт. Посљедња од њих, средњовјековна српска држава Зета, касније названа Црна Гора, пала је под турску власт 1499. године. Тако су крајем XV вијека све средњовјековне југословенске државе потпале под туђинску власт.

Током XVII и XVIII вијека на Балкану се јавља више покрета поробљених народа. Кроз ослободилачку борбу крајем XVIII вијека Црна Гора је израсла у прву самосталну југословенску државицу са сједиштем у Цетињу, гдје је било и сједиште Црногорске митрополије. Почетком XIX вијека, такође кроз ослободилачку борбу и Србија је израсла у самосталну државу.

И једна и друга водиле су потом ослободилачке ратове и самостално се развијала све до првог свјетског рата. Остале југословенске покрајине: Словенија, Хрватска, Босна и Херцеговина, Војводина, као и југословенско приморје од Бара до Трста, били су под аустроугарском окупацијом.

Напоредо и ослободилачком борбом код југословенских народа јавља се и идеја о заједништву и стварању заједничке државе, која узима маха нарочито током друге половине XIX вијека. Али стварање ове идеје било је веома сложено питање, будући да је већи дио југословенског простора био под аустроугарском влашћу. Препреку уједињењу Црне Горе и Србије чинили су династички интереси, као и противљење Аустро-Угарске. Ипак, од почетка овог вијека питање уједињења са Србијом бива све актуелније у Црној Гори, а нарочито током друге половине првог свјетског рата, када је у Француској формиран Црногорски одбор за уједињење ове двије државе. Ово је питање ријешено током октобра и новембра 1918. године. Након припрема, у Подгорици (Титограду) је одржана скупштина 165 посланика из свих крајева ондашње црногорске државе, која је 13/26. новембра 1918. године донијела одлуку о уједињењу Црне Горе и Србије. Био је то највећи догађај у међусобним односима Црне Горе и Србије и стварање заједничке југословенске државе. Извршено је и уједињење Војводине са Србијом, па је након тога 1. децембра 1918. године у Београду проглашено „уједињење Србије са земљама независне државе Словенаца, Хрвата и Срба у јединствено краљевство Срба, Хрвата и Словенаца”. Био је то епохални догађај за све југословенске народе.

Уједињењу Црне Горе и Србије и формирању југословенске државе Историјски институт је посветио Округли сто, организован поводом књиге професора Гавра Перазића „Настанак црногорске државе у првом свјетском рату”. Поред тога, научни радници Института учествовали су са радовима на научним скуповима посвећеним 70 годишњици настанка југословенске државе.

Радови у овом двоброју „Историјских записа” говоре мање или више о стварању југословенске државе, уједињењу Црне Горе и Србије, савезничкој војсци у Црној Гори, југословенству, југословенској федерацији и др.

Кроз свој 70-годишњи живот Југославија је пролазила и кроз сложене и тешке фазе свога развитака, али је захваљујући одлучности својих народа и националних мањина побјеђивала све тешкоће. Увјерени смо да ће побједити и ову данашњу друштвено-економску кризу.

Јован Р. Бојовић